

# DRŽAVE V VISOKEM SREDNJEM VEKU

## 1) RNC (Rimskonemško cesarstvo)

Leta **955** Oton I. Saški premaga Madžare, zato ga cerkev, papež I. 962 okrona za *rimskonemškega cesarja*. Otonski dinastiji sledi **Staufovska dinastija** (do l. 1254).

- Friderik Barbadosa (1155-1190) – prizadeval si je za državni mir
- Henrik VI. (deloval na Siciliji)
- Friderik II. (dinastija se zaključí)

Vladarja so imeli pravico voliti knezi, vendar jim močan vladar ni bil po godu in ga sploh niso volili. Moč cesarja je upadla, bolj močni so postali fevdalni gospodje – začne se brezvladje ali **interegnum**.

Rudolf Habsburški je l. 1273 izvoljen za cesarja (mislili so, da ne bo uspešen in močen, saj je bil razmeroma nepomemben fevdalec) in začne se obdobje **Habsburške dinastije**, ki traja vse do konca 18. stoletja, ko jo Napoleon razpusti → bili so cesarji v RNC, kasneje pa v Habsburški monarhiji (Avstr.)

**Marija Terezija** je najmočnejši rimski cesar.

Med Habsburško dinastijo vlada tudi **dinastija Luksibužanov**, ki se je povezovala s celjskimi grofi. Delovali so predvsem v Pragi, jo polepšali (Zlata Praga).

## 2) ŠPANIJA (711)

Leta 711 pridejo Arabci na Pirenejski polotok, vendar jih leta 732 premaga Karel Martel. Leta **1492** se podre še zadnji arabski šotor (Granada) (začne se **rekonkvista** – Kristjani želijo nazaj vzeto).

Španija je razdeljena na več kraljestev, ki so med seboj sprta (v poznem sr. veku se začnejo povezovati):

- **Kastilija** (v Toledu) \*vzpon Kastilije in Aragona z Izabelo Kastiljsko in Ferdinandom
- **Aragon** (spodnji del Katalonije) Aragonskim (mož in žena, vsak v svojem kraljevstvu)
- Leon in Portugalska, ki kasneje postane samostojna država

Na Pirenejskem polotoku sta odločala in kortes (parlament) in vladar.

V 16. stoletju sta bili vodilni Španija in Portugalska, ki sta prvi odkrivali svet. Imeli sta zelo veliko zlata, ki pa ga nista znali unovčiti, saj nista vlagali v gospodarstvo in nista uvajali manufaktur (le 100 let sta »zlati« deželi).

**Filip II.** je skušal Španijo povzdigniti, sam sebe je poveličeval, bil je zelo sposoben katoliški vladar.

## 3) Severna ITALIJA

Italija je bila razdeljena na **mestne države**: Benetke, Firenze (tekstil), Papeška država, Geneva (močna na morju) in Milano (orožje). Ukvarjale so se z obrtjo in trgovino, bile pa so v principu *republike*.

- vladanje: **dux/knez** – sprva so jih volili, nato pa je bila ta funkcija dedna, **tribuni**, **beneško plemstvo** (beneške rodbine) – **veliki svet**
- mestne svete so sestavljali najpremožnejši meščani/plemstvo
- - nimajo svoje vojske, zato jo najemajo (**najemniška vojska** → **kondotjerji/vojaški poveljniki**).
- - med seboj so sprte → komunikacijo med njimi predstavljajo **diplomati** (urejajo odnose)
- - **meceni** pa so nudili finančno in duhovno podporo (bogati meščani, ki podpirajo umetnike)

**BENETKE** (v 6. stoletju so barbari s prisilo naselili ljudi na tem območju)

- 8., 9. stoletje: **prevzem trgovine in trgovskih poti** (z vzhoda uvažali: luksuzno blago in začimbe, izvažali: sol, vino, olje, ribe) – trgovci pravico do doža odkupijo od Bizanca
- 11. stoletje: **3. največje mesto** v takratnem svetu (1. Bizanc, 2. Kordoba)
- 12. stoletje: **širjenje teritorija** (do Primorja, Istre, Dubrovnika)
- med 4. križarsko vojno je **najmočnejša država na Apeninskem polotoku** (Bizanc pade → prevažanje križarjev prinaša dobiček-plen)
- 18. stoletje: **Napoleon ukine Beneško republiko**

Denar v poznem srednjem veku – beneški in dunajski novci → menjalci in hranilci denarja so **lombardi** → temelj bančništva → menjali na klopcah (banca>banka)

## ABSOLUTIZEM (novi vek) – sodna, izvršilna in zakonodajna oblast je v enem človeku!

- zakonodajna (državni zbor/parlament): sprejemanje zakonov poslancev, ki so bili izvoljeni
  - izvršilna: izvrševanje zakonov
  - sodna: kaznovanje tistih, ki zakone kršijo
- absolutno se vlada v srednjem veku (tiranija, diktatura) in v poznem srednjem veku (Karl Veliki, Ludvik XIV.)
  - v poznem srednjem veku se z oživljanjem absolutizma vzpostavijo neki novi pogoji: zemlja ni več sredstvo bogatih, temveč trgovcev → plemstvu mora odvzeti pravice, če želi vladati absolutno (še živijo razkošno)
  - trgovci so del III. stanu, a zelo bogatijo (še vedno so brez pravic in plačujejo davke) → **buržoazija** (bogati meščani)
  - vladar državo **centralizira**
  - za absolutiste je značilna nasilna zunanja politika

Zakaj vladar rabi denar?

- **vojska** (najemanje vojske) + strelno orožje, topovi, puške → vzdrževanje reda v državi, vojni pohodi
- **način življenja** (baročno, lagodno življenje)
- **uradništvo** (plemstvo) → šolani uradniki

## ABSOLUTISTIČNA DRŽAVA: FRANCIJA

- Ludvik XIV., XVI.

987. – Karolinška dinastija izumre → pridejo Kapetingi (Hugo)

- Hugo Kapet – imel je strateško pomembno ozemlje (Pariz in Orleans), vendar je bil šibak; ogrožajo jih Angleži, katere kasneje izrinejo iz tega ozemlja
- Filip II. Avgust in Ludvik IX. Sveti - Kapetingi pridobijo na moči, Francija postane največje in gospodarsko najtrdnjše kraljevstvo evropskega zahoda
- Filip IV. Lepi (navzven je lep, navznoter grd, hudoben) – uničil je red templarjev (obtožil jih je herezije), vmešaval se je v cerkveno politiko (Avignonska sužnost papežev = papež je lutka frankovskih kraljev)

17. stoletje

- kardinal Richelieu in kardinal Mazarin sta vpeljala absolutistični model vlade v Francijo
- **Ludvik XIV.** = sončni kralj – odstavil Mazarina, vladal skoraj 40 let → državo je zapustil z neurejenim finančnim sistemom in z velikimi dolgovi
- Jean Colbert – prvi minister

\* francoščina postane diplomatski jezik

## RAZSVETLJENI ABSOLUTIZEM

- **Marija Terezija** (Avstrijsko cesarstvo), **Jožef II.** (Avstr. ces.), **Katarina Velika** (Rusija), **Friderik II.** (Prusija)  
→ **razsvetljeni absolutisti**: uvajali so reforme v gospodarstvu, šolstvu, vojski, davkih (le v vladanju ne!); hoteli so utrditi svojo moč in napolniti državno blagajno

**PRUSIJA (germanska tvorba)** - ob Baltskem morju

\***luterani**=cesarji

- 18. stoletje: **Friderik II. Veliki** – absolutist, odpravil mučenje, cenzuro tiska, uvedel versko toleranco
  - vojaške reforme (ustanovi vojaško akademijo) – strog program, opremljena, izšolana vojska
  - **junkerji** = prusko plemstvo – vzpon zemljiškega plemstva, politično sprva oslabljeni stanovi
  - zviša davke in državo militarizira, uvede obvezno šolstvo, ukine tlačanstvo na svoji posestvi

## **RUSIJA (slovanska tvorba)**

V 15. stoletju je bila majhna Moskovska kneževina. Takratni knezi preženejo Mongole iz Rusije. Tvorba, ki je preganjala ljudstvo se je imenovala **zlata horda**. Knezi imajo na svoji strani bogate plemiče (govoijo francosko), **bojarje**.

- **Ivan Grozni IV.** – širil je meje moskovske kraljevine, zgradil Kremelj (kraljevo palačo), v državi uvedel tajno policijo, izdal krute zakone (bil je zelo zloben do žensk, ubil je svojega sina)
- **car Peter I. Veliki** (sodobnik Ludvika XIV.) – iz dinastije Romanovih (zadnja ruska dinastija)

- glavno mesto postane St. Peterburg → zgradi zimski dvorec (kraljeva palača)
- kopensko vojsko je organiziral po pruskem, mornarico pa po švedskem vzoru
- zahteval je, da se bojarji oblačijo po vzoru zahodne Evrope
- vlada absolutno, Rusija postane vodilna in močna država (širi se proti Črnemu morju)
- uvede julijanski koledar in gubernije (upravne enote > delitev na province in okrožja)
- močan fevdalni sistem (tlačan/možik živi zelo slabo)
- **Katarina II. Velika** (bila je Prusinja, Nemka) – poročena je bila s Petrom III. → prevzem oblasti vlada absolutno, dela reforme na kulturnem področju (4 akademija znanosti in univerza) – podpira pesnike, slikarje ; bila je liberalnega duha, ki pa se ne izrazi

## **NIZOZEMSKA (pod Španci)**

- 17 provinc → najbolj razvita je **Holandija** (so zelo bogate)
- Nizozemska: ribištvo, predelava in prodaja rib, jantar, kože, mast severnih živali
- Belgija: poljedelstvo
- plačevali so zelo visoke davke, kar je bila zlata jama za Špance, saj prinašajo veliko več denarja kot na novo odkriti svet
- protestantske vere Španci ne podpirajo
  - **General Alba** je bil poslan, da naredi red v provincah. Ko je prišel tja, so se **gezi** povezali v združenja, v katerih so tisti, ki se želijo osvoboditi Špancev (gozdne geze so premagane, pomorske pa so pod vodstvom Viljema Oranskega uspešne)

## **NIZOZEMSKA BURŽOAZNA REVOLUCIJA (17. stoletje)**

Prostor današnje Belgije in Nizozemske je bil v 17. stoletju **pod Španijo**. Španiji so prinašale **velik dobiček** (od lova, ribolova, obrti, trgovine-severne province, poljedelstva-Belgija) – 4x večji dobiček kot španske kolonije. Španci so jim naložili **visoke davke**. Na to območje se širi protestantizem. Zaradi konstantnega višanja davkov se začnejo **ljudje upirati (geze!)**. Filip II. pošlje generala Albo (glej zgoraj).

**Viljem Oranski premaga Špance** ob pomoči Angležev (tudi RNC in Belgije). Španci so mednarodno morali priznati neodvisnost 7 severnih provinc Nizozemske (tudi Holandije) → **Združena Nizozemska**

Nizozemci so se odločili, da bo **država republika**, prvi generalni guverner pa Viljem Oranski. Pomagajo mu **državni stanov**, v katere so izvoljeni najbogatejši meščani → buržoazija. Državni stanov in general sprejemajo zakone, ki spodbujajo kapitalistični razvoj.

V 17. stoletju Nizozemci ustanovijo **Nizozemsko vzhodnoindijsko družbo**. Od tam dobivajo začimbe, ki jih prodajajo po celotni Evropi.

Nizozemci **se odpravijo v severno Ameriko** in ob obali Atlantika ustanovijo Novi Amsterdam, v **južni Afriki** pa se naselijo nizozemski kmetje ali buri in živijo tam do 19. stoletja, ko pridejo Angleži in se začne Burske vojne.

## **ANGLEŠKA BURŽOAZNA REVOLUCIJA**

1066 – **Viljem Osvajalski** po dobljeni bitki zavzame Angliji in uvede po francoskem ugledu absolutizem, centralizem in upravne enote ali grofije. Kriza nastane, ko v 13. stoletju na oblast pride **Rihard Levjesrčni** (križarske vojne). Vladal je kot njegov brat Ivan, ki je vladal zelo slabo, angleški plemiči so ga prisilili (ker so oni imeli zemljo), da je **leta 1215** podpisal listino **Magna Charta Liberatum/Veliko listino svoboščin**. V njej je bilo zapisano, da je vladanje skupna zadeva bogatega plemstva in vladarja → začetek parlamentarizma.

Kraljevi svet, v katerem sedijo najvišji plemiči in vladar, v 13. stoletju dobi ime **PARLAMENT**.

V 14. stoletju se parlament razdeli na dva dela; na **zgornji dom** (lordi, lordska zbornica) in **spodnji dom** (poslanska zbornica, volijo tudi ljudi iz nižjega sloja, mesta dobi tudi buržoazija).

V 15. stoletju se začnejo boji med belo (York) in rdečo (Lancaster) rožo, med dvema dinastijama za prestol. Rezultat bojevanja je bilo izumrtje obeh dinastij, 1485 je bilo konec bojev → zavlada **dinastija Tudorjev**:

- **Henrik III.** – vlada absolutno, pripelje novo vero (anglikansko), zapleni vso cerkveno last in jo razdeli parlamentarcem (to mu omogoči absolutno vladanje)
- **dinastija Stuart** (katoliki) – absolutno vladanje (Jakob I., Karel I.) → temu se angleški parlament upre, začne se državljanska vojna/revolucija (na čelu je Oliver Cromwell)

- **Oliver Cromwell** – reorganizira parlamentarno vojsko, premaga kraljevo, vlaga v industrijski razvoj, zavлада kot diktator (lord protektor) → toda Anglija je še vedno republika

Po Cromwellovi smrti postane Anglija monarhija, družba pa se razdeli na dva dela: **VIGI** (predstavniki buržoazije, zagovorniki parlamenta) in **TORIJCI** (predstavniki bogatega konservativnega sloja in kralj; zagovarjajo moč vladarjev).

Viljem Oranski (kot nizozemski državni upravitelj) priseže na **deklaracijo pravic parlamenta**:

- vladanje je skupna zadeva
- kralj ne sme brez pristanka parlamenta spremeniti, ukiniti ali izdati zakona
- kralj ne sme razpisati novega davka
- kralj brez pristanka parlamenta ne sme storiti ničesar v zvezi z vojsko
- ne glede na to, kaj poslanci govorijo v parlamentu, ne smejo biti kaznovani
- sodniki so neodstavljeni (kralj na njih ne more vplivati ali jih odstraniti → avtonomija sodstva)

S temi zakoni Anglija postane **PRVA PARLAMENTARNA MONARHIJA**. Anglija gre v industrijski razvoj in postane prva kolonialna država (Indija, S Amerija (New Amsterdam → New York), J Afrika (izpodrinejo Bure) → nastanek angleškega kolonialnega imperija.

## HUMANIZEM IN RENESANSA (14. stoletje)

**Humanizem** = filozofsko gibanje, nastalo v severni Italiji (kasneje se razširi v srednjo in Z Evropo), ki v ospredje postavi človeka, ki ga oblikujejo v okolju narave.

**Renesansa** = umetnostna smer, ki se je pojavila vzporedno z novo miselnostjo; raziskujejo človeško telo, upodabljajo človeka takega kot je.

Svet se spoznava, opazuje in proučuje, izobraženci so si prizadevali znanje iz starih del nadgraditi. Zgledujeta se po antiki, iščeta ideale iz tistega časa. Umetnost se prestavi v tostranskost – resnično življenje.

Renesančne umetnike podpre bogato meščanstvo (zelo bogate so severne italijanske mestne države: Genova, Pisa, Milano, Firenze,...). Širita se tudi na sever, do Britanskega otočja v 16. stoletju, medtem ko sta bila v Italiji že v 14. Vse stvari preučujejo v resničnem svetu, vse nove ideje temeljijo na dejstvih in dokazih.

Humanisti pospešujejo izobrazbo (številne šole, univerze) → izobraževanje na podlagi dejstev. **Johann Gutenberg** je v l. 1470 izumil tisk, kar je bilo bistveno ceneje kot prepisovanje.

### HUMANISTI:

- **literati** (pišejo prve kritike humanistične družbe): Erazem Rotterdamski (Hvalnica norosti), Thomas More (Utopija), Niccolo Machiavelli (Vladar - kako priti na oblast), Cervantes (Don Kihot), Aligheri (Božanska komedija), Francesco Petrarca, Dekameron, Thomas Kampanela → v nacionalnih jezikih
- **umetniki** (spoštovani/premožni/slavni): Sandro Botticelli, Rafaelo, Michelangelo Buonarotti, Leonardo da Vinci
- **znanstveniki** (utrditelji heliocentričnega življenja): Gerhard Mercator (valjasta projekcija sveta), Nikolaj Kopernik (O gibanju nebesnih teles), Johann Kepler (planeti krožijo po elipsi), Galileo Galilei (izumil daljnogled in potrdil Kopernikove ideje) → dokazi, nasprotujejo cerkvi; Andreas Vesalius (O delovanju človeškega telesa), Paracelsus (dognanja o kugi, sifilisu, zdravljenje z mineralnimi vodami)

## REFORMACIJA (16. stoletje)

leto **1517** – Luther nabije na vrata cerkve 95 tez

**Reformacija** = politično, ekonomsko, versko, socialno, kulturno gibanje

- versko: razkol znotraj cerkve
- politično: Henrik VII. uvaja anglikanstvo, da bi lahko vladal absolutno
- ekonomsko: plemiška smer reformacije, pridobijo tisti, ki imajo od tega korist (cerkev mora biti revna, zato zemljo dobijo plemiči)
- kulturno: vsak mora sam prebrati Biblijo (vsak mora znati pisati in brati)
- socialno: ne sme biti preveč revnih in preveč bogatih

Reformacije ni na Pirenejskem polotoku (Španija, Portugalska) in na Apeninskem (Papeška država), zajame le krščanske države

Vsem reformnim smerem je skupno, da je **cerkev revna in da vernik bere Sveto pismo**.

Smeri, ki so se razvile v 16. stoletju:

- **luteranska ali protestantska**: plemiška smer (oprime se jo plemiški del) na območjih S in srednjega Rimskonemškega cesarstva, uveljavi pa se tudi pri nas
- **kalvinizem**: v Franciji so to Hugenoti, je meščanska smer predvsem v Švici in Franciji
- **anglikanska** reformacija: vladarska smer le v Angliji
- **plebejska smer**: smer revnega prebivalstva, meščanov in kmetov:
  - bičarji: bičali svoje telo, da bi se očistili greha
  - skakači: skakali, da bi se očistili greha
  - štiftarji: na malih vzpetinah so gradili cekve, da bi bili bližje bogu
  - anabaptisti: ponoven krst, ko odrasteš (pogost v RNC)

## LUTERANSTVO

Najpomembnejši človek luteranstva je bil **Martin Luther** (izobražen mehin, avguštinec). Cerkev je kritiziral, saj mora biti le-ta revna, Biblijo pa mora brati vsak vernik sam (mora jo tudi razumeti in sam priti do nekih spoznanj).

Luther na cerkev v Witenbergu nabije **95 tez**, s katerimi kritizira prodajo odpustkov in želi, da cerkev to popravi. Papež želi, da te teze prekliče. Izobčijo ga, a ga pod okrilje vzame knez Friderik Modri. Luther je na njegovem gradu prevajal Biblijo v nemščino in ustvarjal novo smer krščanstva.

Karel V. skliče državni zbor v Wormsu (1512) in prepove protestantstvo. Leta 1529 v Spagerju izpostavi, da luteranstvo ni dovoljeno, 6 knezov, ki so pod cesarjem, pa se mu upre in vera se širi naprej. Nemškorsko cesarstvo je bilo v vojni s Turki. Državni zbor je še enkrat zborovali **leta 1555 v Augsburgu** in prinesel versko svobodo (nov cesar):

- **dovoljeni sta obe veri**, katolištvo in luteranska
- fevdalni gospodje na svojem ozemlju izbirajo vero (**čigar dežela, tistega vera**)
- tam, kjer se sprejme protestantstvo, dobi **cerkevno posest civilno plemstvo**
- če se **III. stan** ne strinja z vero nadrejenih in če poplača vse, lahko **zapusti fevd** in se preseli

Luteranstvo je plemiška smer = podpirajo jo plemiči, saj imajo od tega korist; pri nas plemičev ni, zato se luteranstva oprimejo meščani

Značilnosti:

- zmanjšajo se razlike med duhovniki in laiki
- ne priznavajo celibata (Luther je bil poročen, Trubar ima 3 žene)
- cerkev mora biti skromna (Luther je živel od hotela, imel je skromno opremo)
- pri nas se je luteranstvo prijelo predvsem na Prekmurju

**ANGLIKANIZEM** je prisoten le v Angliji, vse ostale države VB so katoliške

**Henrik VII. Tudor** vpelje v državo novo vero. Cerkvi vzame bogastvo in posesti in ju da plemičem, kar mu omogoči absolutno vladanje. Poglavar angelikanske cerkve je bil kralj, ki določa duhovnike.

Značilnosti:

- kombinacija katolištva in luteranstva
- duhovščina je revna
- cerkev je še vedno v blišču
- ni celibata

**KALVINIZEM - Jean Calvin** je Francoz, ki je širil nove protestantske ideje. Francozi so ga izgnali. Naselil se je v Švici, se povezal s tamkajšnjimi oblastmi, skupaj pa so ustanovili nekakšne občine, upravne in verske enote, ki nadzirajo življenje prebivalstva.

Značilnosti:

- cerkev je revna
- človek ne sme trošiti denarja (lahko pa izrabiti delavce do konca)
- ni knjižnic in galerij

**predistinacija**: bog pred rojstvom določi kaj si, vendar se moraš truditi celo življenje



## PROTIREFORMACIJA

**Protireformacija** = gibanje, akcija katoliške cerkve, da se katolištvo povrne tja, kjer je bilo in da se uničijo vse reformne snovi in ideje. Papež izvede tri uspešne akcije: inkvizicija, jezuitski red in koncil v tridentu

**Inkvizicija:** uničili so vse, kar je dvomilo v katoliško vero (spise reformatorjev, znanstvene knjige, ohranijo le prevod Biblije), krivoverci in svobodomiselniki (znanstveniki) so doživeli smrt; največje inkvizicijsko sodišče je bilo v Rimu

- Filip II. je ustanovil vojno inkvizicijo (črni plašči????)

V Sloveniji je bil pomemben inkvizitor Tomaž Hren (na vozu so vozili knjige in jih uničevali).

**Jezuiti** (predstavniki Jezusove družbe): nov meniški red, ki ga je ustanovil španski plemič Ignacij Loyola (študiral je v Sarboni). Menihi naj bi bili izobraženi (teologija), bili podrejeni papežu. Njihove naloge so življenje med ljudmi (na dvoru, na fevdalnih območjih – prevzeli so vlogo otrok) in tako delovanje proti krivoverstvu in misijonarjenju zunaj Evrope. Bili so netolerantni, nestrpni, pridigarji ter zaupniki kralja in kraljice.

**leta 1545, Koncil v tridentu** (veliko cerkveno zborovanje): koncil je zavrnil nauke reformatorjev, prepovedal je kupovanje služb, prodajo odpustkov ter določil obvezno stopnjo izobražbe vse duhovščine

**GEOGRAFSKA ODKRITJA** (V srednjem veku poznajo Afriko, Malo Azijo in druge dele Azije, ne pa tudi notranjosti. Poznajo tudi Bližnji Vzhod, Indijo in Kitajsko)

Pred geografskimi odkritji velja geocentrični sistem in prepričanje, da je Zemlja ravna. Le nekateri začetniki so mislili, da je Zemlja okrogla in da obstaja več planetov, vendar so bili zatirani. Nedvomen dokaz o tem, da je Zemlja okrogla, je postavil Magelo, ki je v treh letih obkrožil svet in to dokazal.

Odkrivanje drugih predelov sveta doseže višek v 16. stoletju. Geografske karte postajajo vse bolj natančne in popolne (Toscanelli prvi nariše karto, kjer je Zemlja okrogla → uporabi jo tudi Kolumb, ko gre v Indijo). Za odkritja sta bili najbolj zavzeti Španija in Portugalska (Ferdinand in Izabela sta bila zelo naklonjena odkritjem).

Do izuma kompasa so ladje plule le podnevi in ob obali, kasneje so jadrnice postale večje in trikotne s štirikotnimi jadrni. Izumili so nova orodja (astrolab, seksant) in strelno orožje (topove) → pomemben tehnični napredek.

- **Erik Rdeči** – prek Grenlandije v Ameriko (pet stoletij pred Kolumbom)
- **Krištof Kolumb** (bil je iz Geneve, vendar plul pod špansko zastavo) – plul je proti zahodu, da bi poiskal pomorsko pot v Indijo; po trimesečni plovbi je pristal na Bahamskih otokih, malo pozneje na Haitiju in Kubi; pozneje je opravil še tri potovanja, misleč, da je v Indiji, čeprav ni bilo sledu o velikih bogastvih → Amerika pa dobi ime po Americo Vespucciju, ki jo je prvi opisal v začetku 16. stoletja.
- **Ferdinand Magellan** – s petimi ladjami je plul na zahod in našel morski preliv med južnim koncem Južne Amerike in Ognjeno zemljo. Preplul je Tihi ocean in dosegel JV Azijo (dokazal je, da je Zemlja okrogla!)

Portugalski kralj **Henrik Pomorščak** je ustanovil pomorsko akademijo. Bil je eden pomembnejših vladarjev tega časa, saj je veliko naredil za razvoj in odkrivanje.

### RAZLOGI ZA GEOGRAFSKA ODKRITJA:

- zasedbe Turkov so preprečile pot do Bližnjega vzhoda, zato se iskali nove poti do že poznanih krajev
- vzpostavitev povezav z zahodno Afriko in z Azijo oz. z kraji, ki naj bi bili visoko civilizirani in gospodarsko pomembni

Odkriteljem so v novi svet sledili osvajalci/**konkvistadorji** (začeli delati kolonije), prihajali pa so tudi **misijonarji** (s silo so širili vero).

## GOSPODARSKE POSLEDICE

Zaradi geografskih odkritij se spremeni gospodarstvo. Cehi niso več donosni, saj so potrebne večje količine izdelkov (**manufaktura**). Potrebujemo poceni izdelke, ki niso tako kakovostni, saj delajo za širok krog ljudi.

V manufakturah se zaposluje nekvalificirana delovna sila. Kapital imajo trgovci, ki ga vložijo v proces proizvodnje → proizvodna reprodukcija.

Trg = ponudba, povpraševanje

Predragi trgovci ne uspejo prodati svojih izdelkov, dobro gre le tistim, ki imajo primerno nizko ceno (proizvajalec postavi ceno, trg pa oceni ali je primerna) → svobodna konkurenca (vsak proizvajalec naredi kar želi; prva oblika kapitalizma).

Delovna sila ne sme imeti kapitala, prodaja pa delovne sposobnosti (ne sme imeti lastnih produkcijskih sredstev). Delovna sila je osebno svobodna, njena vrednost pa je vse kar ji nadomesti delovne sposobnosti (je poceni).

Odkritje koruze in krompirja: krompir je reševalec lakote, koruza je krmna rastlina → hlevska živinoreja → gnoj → tretjina več obdelovalnih površin. Evropa v Ameriko pripelje konje in železo. Trgovina s sužnji ni dovoljena, dovoljeno pa je imeti sužnje (uvoz????).